

Generalkarta.

1. Betecknar området för ifrågavarande företag
2. Angifver ett afdikningsföretag inom Tve-ta och Mörunda socknar, hvilket erhöles lån ur odlingsfonden år 1884.

Herr. Magnét.

Sedan undertecknad Landt-
bruksingeniör, på derom gjord begä-
ran, erhållit Kongl. Majt. Befallnings-
hafvandes i Kalmar län förordnande att
upprätta plan och förslag till sänke-
ning af sjön Ryningen, i och för af-
dikning och odling af vattenskadade
marker tillhörande egendomen Ry-
ningsnäs samt byarne och hemmanen
Kåshult, Drageryd, Forsaryd; Träns-
hult, Gåsslingsång, Åkerö, Lumsbo i
Mörlanda och Högby socknar, Aspe-
lands och Handbörds härader af Kal-
mar län, blef denna förrättning före-
tagen i Juli månad 1885 samt af-
slutad den 21 April 1886; och får jag
nu öfver resultatet af undersökningen
lämna följande af plankarta, profil-
ritningar och syneprotokoll åtföljda
betänkande och förslag.

Betänkande.

Läson af närlagda generalkart. Bankmarker-
ta närmare inhembas tillhör sjön Ry-
ningen Emåns flodområde och ligger och beskaffenhet.
på gränsen mellan Aspelands och Hand-
börds härader vid nedre ändan af den
flata, som utbreder sig inom Tveta och
Mörlanda socknar samt slutar vid fal-

len vid Heekleberget och Plankan, hvarest sjön Ryningen har sitt utlopp. Under sitt lopp genom nämnda slättland har Emån med undantag endast af ett ringa fall vid Näsgravdalen, som är belägen strax ovanför Ryningen, en obetydlig lutning och då strömfåran derjemte på flere ställen är uppfylld af berg och stenbundna fördämningar, inträffa årliga öfversvämningar längs Emåns stränder, hvilka fördränka tusentals tunnland af ostens bördigaste marker och hindra deras tillgodogörande för odlingen.

Tid efter annan hafva därför re åtgärder blifvit vidtagna att genom en fullständig reglering af vattenförhållandena i Emån förekomma de skadliga öfversvämningarna, men hittills ständigt strandadt hufvudsakligast till följe af bristande medel att i ett sammanhang kunna utföra det vidsträcktare regleringsarbetet. Ett förnyadt försök har emellertid nu blifvit gjordt och visa äfven de verkställda undersökningarna att några större svårigheter icke möta företagets utförande endast detsamma ordnas på ett

ändamålsenligt sätt. Härtill förordas dock att upprensningsarbetet börjas i nedre ändan af slättlandet vid sjön Rynningens utflöde i Emån, hvarigenom tillräckligt fall beredes ej allena för forrläggning af de vidsträckt sänkmarker, som ligga omkring Rynningens stränder, utan äfven för det öfversvåmmade slättlandet, som utbreder sig ofvanför Kås qvarnverk. Euru Rynningens sänkning sålunda utgör grundvillkoret för vattenytans sänkning i Emån genom hela Kjeplands flatan kan likväl icke tillstyrkas att i ett företag förena detta regleringsarbete, emär helt olika intressen göra sig gällande bland de jordegare, som äro beroende af fallet vid Kås qvarn och dem, hvilkas marker lida af sjön Rynningens öfversvåmmningar. Det ifrågakvarande företaget kommer därför att uteslutande inskränka sig till sänkning af nämnda sjö samt afdikning och odling af de marker, som lida af Rynningens öfversvåmmningar.

De vattenskadade marker, som genom detta företag kommer att för-

bättras och vinnas för odlingen omfattar en sammanlagd yta af 513 hektar 82,7 ar eller 1040 tunnland 27,5 kapp: land. Största yttan eller 255 hektar 5 ar utgöres af mårdängar, hvilka i sitt nuvarande öfversvämmade skick lemna en mycket ofructställande afkastning af starr och andra grässlåg af ringa näringsvärde, helt och hållet otjenliga till underhåll af en förädlad kreaturstam; 21 hektar 33,8 utgöras af lågländt belågnat åkrar, som till följd af stillastående grundvatten lemnar en osäker och svag skörd och utgöres återstoden af sjöstränder, beväta med vass och fräken och hvilkas afkastning är utan nämnvärt värde. I sitt nuvarande tillstånd hafva dessa marker därför för jordbruket ett ringa ekonomiskt värde, och böra genom torrläggningen förvandlas till fructbärande fält, så mycket hellre, som jorden utan undantag är af godartad och odlingsbar beskaffenhet, bestående dels af 0,2 till 0,5 meter djup mylla på botten af sand och sandblandad lera och dels af ett från 1,0 till 2,0 meter måtligt lager dyjord och torf hvilande på underlag af sandblandad lera och lof:

var därför att efter ändamålsenlig af-
dikning och odling att lemna goda skör-
dar af våra vanliga kulturväxter. Under
vanligt vattenstånd håller sjön Rynin =
gen ett vattendjup af från 0,1 till 2,1 meter
men under flodtiden ökas detta djup med
1,2 meter, hvarigenom vidsträckt öfversväm-
ningar inträffa på de omkringliggande
lägt belägna stränderna. Botten utgö-
res till största delen af ett grundt lager
gyttja från 0,3 till 1,0 meters mågtighet, hvil-
lande på last underlag af sandblandad
lera. Någon större sättningskommer der-
för icke att inträffa, utan blif sjöbot-
ten efter sänkningen fast och af bästa
beskaffenhet samt till stor del tjänlig att
framalstra skördar af de bättre gräs-
gen och foderväxterna såsom ängskafle,
kärgrö, tåtel m. fl. samt på de lägt
belägna delarne starr och fräken.

För att vinna sankmarkens
förläggning erfordras att sänkningen
af vattenytan i sjön Ryningen ror
rum till 1,5 meter eller 5 fots djup.

De undersökningar som blifvit
verkställda för ^{utvisande} af de dimen-
sioner, som äro behöfliga för den blif-
vande aflöppskanalen utvisa, att 8 m =

Vattenaf-
ledningen.

ans nederbördsområde, från dess källor, som ligga inom Tidbo härader i Jönköpings län och till sjön Rynningens utlopp, omfattar en vidd af 3.888 kv. kilometer; att nederbörden under December - Mars eller den tid densamma i form af snö gvar ligger på marken utgör under normala förhållanden 0,093 meter samt att snösmältningen vanligast föriggår på 40 dygn, hvadan sjön Rynningen har att under vårflod afbörda en vattenmängd af 92.6 kub. meter i sekunden; Och har med anledning häraf afloppskanalen genom Heckleberget blifvit beständ till 30,0 meters bredd och en bottenlutning af 1:1000, hvarigenom den blifver mäktig att med ett vattendjup af 2,0 meter afbörda den framrinnande vattenmassan, samt sänka vattenytan i sjön till så stort djup, som är behöfligt för att befria de omkringliggande markerna för sjöns öfvervåmningar afven som att bereda aflopp för de vattendrag, som genomrinna sankmarken och utflöda i Rynningen.

De förnämsta af dessa vattendrag utgöras af Kåshultsbäcken och Hargöls.

diket, kommande det förra från sjön
Karen och genomrinner Åshults käu-
marker och det senare från Hargölen.
För båda dessa vattenaflopp äro sär-
skilda profildröjningar upprättade, hvil-
ka utvisa de dimensioner, som anses
erforderliga för de omkringliggande mar-
kernas torrläggning.

Utom de nu anförda till vat. afdikning.
fenaflodningens hörande kanaler och af-
loppsdikeyn erfordras för att dels be-
fria odlingsfältet från de mindre
vattensamlingar, som tillströta från om-
kringliggande marker och dels för af-
ledandet af den nederbörden, som
samlas på ytan, åtskilliga mindre
afloppsdikeyn. Dessa dikeys läge och
sträckning finnas på plankartan an-
märkta med svarta linier och beteck-
nade med litt. a. Hela den öfriga
dikningen utföres medelst backdikeyn
mot angränsande höjder samt teg-
och täckdikeyn inom fältet, hvilka
dikeyn såsom tillhörande odlingsar-
betet äro i odlingskostnaden inberäk-
nade. Täckdikeyna läggas på ett djup
af 1.2 meter samt på ett afstånd från
hvarandra af 14 meter och användas

för dy och mossjorden fördelaktigast
såsom fyllnadsmaterial stänger af asf
eller lerv och på den fastare jorden
tegelbror.

Odlingsme- Som de torrlagda odlingsmarker,
tod och fram-na till största delen bestå af mad-
tiga skötsel. ångar betäckta med en tät matta af
svärförmultnade starötter och jordmon
derjemte utgöres af 1,0 till 2,0 meter djup
dyjord och torf, kan den företa uppod-
lingen verkställas, utan att skada fäl-
tens framtida bördighet, medelst en tunn
flåhackning, samt förbränning af den
flåhackade torfven. Der dy eller myls-
lagret är mindre djupt t. ex. från 0,2
till 0,3 meter och grasmattan är af min-
dre svärförmultnad beskaffenhet bör der-
emot ingen jordbränning verkställas
utan odlingsarbetet utföras medelst djup-
hackning eller plöjning. Sedan jorden
genom flitig bearbetning blifvit förvandr-
ad till godartad mylla och försatt ge-
nom gödning antingen med ladugårds-
spillning eller konstgjorda gödningsäm-
nen i fruktbärande skick, böra de upp-
odlade fälten indelas i vaxelbruk med
7 à 8 årigt omlopp, dervid afseende före-
trädesvis bör fästas på produktion af gräs,

rotfrukter och foderväxter för under-
håll af en utvecklad boskapskötsel.

Utom fosfater och kalisalter, som äro
goda gävningsämnen för dy och moss-
jorden kan äfven kalk med fördel
användas för att höja jordens produk-
tionsförmåga och öka dess bördighet.

Östräffande den torrlagda sjö-
botten, hvilken i allmänhet innehåller
en jordmon af till gräsproduktion för-
träfflig beskaffenhet, bör densamma ut-
slutande användas till äng och der sj
naturen själf drager föregång om dess
besäning bör väktligheten befrämjas ge-
nom insäningar med passande grässlag
såsom ängskafle, ängssvingel, strand-
svingel och röfven.

I enlighet med bifogadt kost- Kostnad.
nadsförslag, beräknas vattenafledningen
i hvilken ingår löseskillingen för qvarn-
verk och strömfallet vid Heeklingeberget
till

kr. 98,860:90

afdikningen

" 5,000:00

samt odlingen af 252,05

hektar madångar à 100 kr. 25,505:00

Summa Kronor 129,365:90

Fördelad på den genom före-
taget torrlagda och förbättrade vidden

513,827 hektar blifver förbättringskostnaden cirka 252 kronor per hektar, en summa som, då man tager i betraktande de vattenskadade markernas nuvarande obetydliga värde och den afkastning som från dem bör erhållas efter uppodling, icke torde få betraktas för hög utan deremot kunna genom en ändamålsenlig skötsel inom få år återvinnas. Företaget anses därför böra tillstyrkas till utförande.

Om hinder
från det
allmännas
sida.

Vid tagen kännedom huruvida något så beskaffadt förhållande, som omformäles i 1§ af Kongl. Utgångsbeslutet den 31 December 1879, angående vissa villkor för tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning m. m. förefinnes vid ifrågavarande företag, hafva synsammännen funnit att, med undantag deraf att vattenytan i sjön Rynningen kommer att sänkas 1.5 meter eller 5 fot under sin nuvarande höjd samt emän genom Heekleberget kommer att utvidgas och fördjupas, förekommer intet sådant förhållande, som upprepas i nämnda paragraf. De berörda förhållandena äro ej heller af den beskaffenhet, att de anses kunna läggas hin-

der i vägen för företagets utförande, alldenstund sjön Rynningens botten består af fast gyttja på underlag af sand och sandblandad lera med stor benågenhet till gräsväxt, hvarför sjösänkningen ej kan menligt inverka på klimatet eller allmänna helsotillståndet, utan torde tvärtom densamma blifva ett medel till ortens förbättring derigenom att de vidsträckt sänkmarker, som omgifva sjön blifva torrlagor och befriade från de kalla och för helsen skadliga dunster, hvilka från densamma uppkomma; ej heller kommer orten att genom sänkningen beräfvas tillgång på vatten, enär äfven under sommar-månaderna en stor del af sjön bibehåller vatten och riklig vattentillförsel ständigt kommer att ega rum genom såväl Emån som Kråshultsbäckarna.

Den föreslagna utvidgningen af Emåns strömfåra genom Heekleberget anses ej heller vålla någon farlig öfveröversvämning på nedan belägna egor, alldenstund samma vattenmängd skall afböras efter som före företaget och om ej afdunstningen blifver så stor som före sänkningen har denna omständighet högt

ringa inflytande på den framrinnande vattenmassan, alldenstund vidderna af afdunstringsbassinen minskas med en högt ringa del af det hela. Några större flöden kunna ej inträffa efter företaget än förut och de största på en gång blifva vid snösmältningen. I öfrigheten värfloden kommer jämnare fördeladt i det afloppet afbörjar vattnet allt efter snösmältningen och ej som förut på en gång, hvarföre värflodens vatten blifver fördeladt på en längre tid och erfarenheten bekräftar att vattnet blifver jämnare fördeladt efter en ärensning än före densamma.

För att förekomma öfvervämning under sjelfva aftappningen, hafva de diikande att tillse att vattnet aftappas periodvis, så att endast ringa del i sänder utsläppes.

I närheten Med undantag af den s. k. Tjebeläget af diik. gersak anslutningen, som infaller i 6 mån ett ningsföretag, stycke öfvanför sjön Rynningen, och hvil som blifvit ett af diikningsföretag år 1884 erhållit deritödt af all länsunderstödt ur odlingsfonden förekomma med. mer i närheten af sjön Rynningen ej något företag, som erhållit understödt af statemedel ej heller har plan till dylikt

företag blifvit upprättad och till res-
derbörande myndighet inlemnad.

Tidkommande arbetets utfö- arbetets
rande bör dervid iakttagas att spräng- utförande.
ningsarbetet i Heekleberget företages vid
lägt vattenstånd, dervid bäst synes va-
ra att anlägga en provisionell häll-
dam öfver hufvudrännan och begagn
na sidogrenarne till aflopp för vattnet
under arbetetiden. Sedan kanalen genom
Heekleberget blifvit upptagen till före-
skrifvet djup och bredd och Rynningens
vattentyta sänkt, företages arbetet med
Käshultsbäckens och de öfriga dike-
nas upptagning. Storleken på Käshults-
bäcken och Hargålsdikeet finnas anteck-
nade i särskilda profilritningar och gör-
as diken a. 1,2 meter djupa 0,3 meter
bredda i botten och 2,7 meter i dagen.

Öffrig iakttages att den upp-
kastade dikejorden hålles på minst 1,0
meters afstånd från dikenas kanter och
lemmas såväl nödig lutning att ej
nedrasa och skada dikenas bestånd som
och behöfliga öppningar för ytvattens ge-
nomgång. Fixpunkter äro inhuggna på
flera ställen i berg och jordfasta stenar,
för att tjäna till ledning vid arbetet och

äro deras lägen i kartorna angifna
med svarta kors. Ledningen af arbetet ge-
nom Heekleberget bör öfverlämnas åt sak-
kunnig person och böra öfriga diknings-
arbeten tid efter annan kontrolleras.

Arbetsplan.

Då företaget torde erfordra en
tid af 5 år för att fullständigt genom-
föras och intressenternas af egna medel
äro urständsatta att verkställa arbetet
utan önska dertill vinna länunder-
stöd af allmänna medel, har blifvit
uppgjordt följande:

Arbetsplan.

Första året efter statslänet beviljats
utföres följande arbeten:

Upprensning af aflapps-grafven
genom Heekleberget i kostnad
beräknad till 56.000;00

Utrifning af dambyggnader vid
Drageryd, fiske i Emån samt er-
sättning af strömfallet i Heekleberget 11.960;90
67.960;90

Andra årets arbeten:

Upptagning af Emån ge-
nom sjön Rynningu 8.600

Upptagningen af Ås =
hultsbäcken 19.200

Öfverföres 27.800 67.960;90

Öfverfördt 27.800 67.960:90
Upptagning af Hargölsdikt 3.100 30.900,00
Tredje årets arbeten:

Upptagning af alla med a.
betecknade allöppsdiken 5.000,00

Under 3^{de} 4^{te} och 5^{te} åren
verkställas odlingsarbetet å
255 hektar 5 ar i kostnad ber
räknad till 100 kr. per hektar 25.505,00
Summa Kronor 129.365:90

Stockholm i Mars 1886.

Henr. Magnét.